

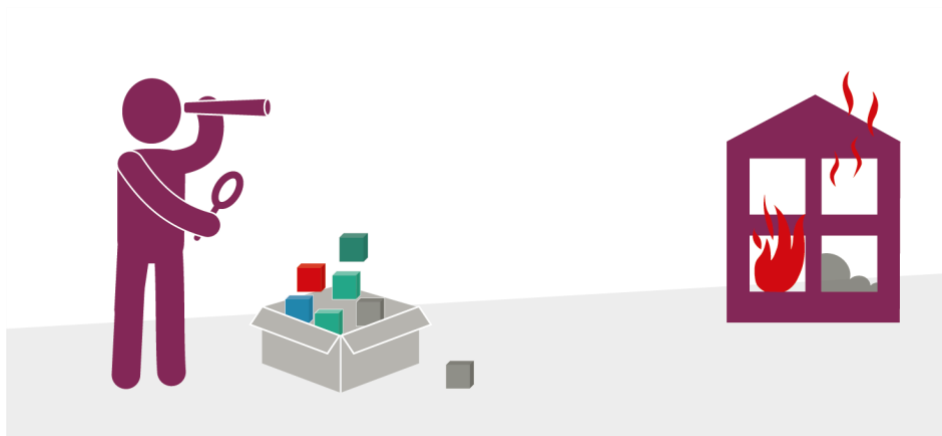

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Stöd för agerande i rollen räddningsledningschef

Inledning

Detta dokument ska vara ett stöd för rollen räddningsledningschef att i en given situation kunna orientera¹ sig kring räddningsledningssystemets hantering av pågående händelser och skeenden. En förutsättning för att räddningsledningschefen ska kunna orientera sig på ett tillfredställande sätt är att samtidigt iaktta såväl situationens krav som det egna räddningsledningssystemets agerande i termer av arbetssätt, organisering och liknande.²

Texten i detta dokument bygger på innehållet i räddningsledningschefens beslutsdomän (systemledning)³ och ELS-handbokens beskrivning av rollen räddningsledningschef⁴. Systemledning utövas inom de ramar som räddningschefen eller räddningscheferna gett för att kontinuerligt hantera styrningen av räddningstjänstverksamheten, det vill säga hantera de pågående räddningsinsatserna samt beredskapsproduktionen.⁵

Stödet utgår från det faktum att räddningsledningschefen i vissa fall behöver orientera sig i en pågående hantering där beslut redan har fattats av andra chefsroller i räddningsledningssystemet. Att bekräfta tidigare beslut och välja att inte justera inriktningar eller likande är i dessa fall också ett beslutsfattande⁶, vilket det kan finnas behov av att uttala. Att faktiskt uttala att räddningsledningschefen bekräftar ett tidigare fattat beslut är tydligare än att låta det vara underförstått.

¹ Begreppet orientering kan i ett ELS-sammanhang förstås som möjligheten att förstå, värdera och bedöma vad som ska uppnås – vad som ska åstadkommas utifrån orienteringssteget i den generella ledningsprocessen, se 6.2.4 Orientering

² Se 8.6 Beslutsdomäner och perspektiv såväl som Brehmer (2013), *Insatsledning*

³ Se 8.9 Systemledning

⁴ Se 13.5.1.2 Räddningsledningschef

⁵ Se 8.9 Systemledning

⁶ Läs mer om olika nivåer av inflytande 12.6.3 Hur styrningen praktiskt kan gå till

Dessa pronomen används i texten för att tydliggöra vilken del av räddningsledningssystemet som rådet gäller:

Jag – Vakthavande räddningschef i rollen räddningsledningschef.

Du – Annan roll i räddningsledningssystemet.

Vi – Räddningsledningssystemet som helhet.

De förslag på frågor som finns i detta dokument är endast exempel. Frågorna täcker därmed inte in räddningsledningschefens ansvar i sin helhet.

Dokumentet ger också stöd i form av läshänvisningar kring hur räddningsledningschefen kan ta hänsyn till olika aspekter på ledning i sitt agerande.

De läshänvisningar som endast är kapitelnummer syftar på ELS-handboken⁷.

Relationen mellan rollerna räddningsledningschef och driftchef

Rollerna **räddningsledningschef** och **driftchef** är ständigt bemannade. Rollen räddningsledningschef behöver kunna bibehålla en längre tidsskala⁸ och rollen driftchef agerar inom räddningsledningschefens ramar som antingen är satta i förväg eller i stunden.⁹

Räddningsledningschefen behöver kontinuerligt följa upp om ramarna följs samt om det finns behov av att ramarna anpassas. Räddningsledningschefen kommer därför behöva ha förmågan att aktivera sin styrning. Signaler vid behov av aktivering kan uppfattas

- genom larm enligt larmplan eller motsvarande (ofta – men inte alltid – i form av ett telefonsamtal från driftchefen)
- via information i media eller sociala medier
- via kontakter såsom med räddningschefer eller andra aktörer.

Av praktiska skäl kan räddningsledningschefen i ett första samtal, eller motsvarande, varken inhämta all information som behövs eller utöva all den styrning som situationen kräver. I det initiala skedet behöver räddningsledningschefen därför se till att

- räddningsledningssystemet prioriterar de mest grundläggande behoven
- tillsammans med driftchefen inhämta den mest avgörande informationen
- tillsammans med driftchefen hantera den mest akuta styrningen.

⁷ Ett enhetligt ledningssystem för kommunal räddningstjänst – ELS: Handbok. MSB 2274 – reviderad januari 2024

⁸ Se 12.7.2 Hypotesdrivet ledningsarbete och tidsskalor. Den längre tidsskalan kan bland annat illustreras i att arbetspassen för vakthavande räddningschefer generellt ofta sträcker sig ett antal dygn i beredskapstjänst medan vakthavande befäl snarare arbetar delat dygn eller liknande

⁹ Se 12.4.2 Olika typer av ramar och omfång, Se även beskrivningen av rollen räddningsledningschef, 13.5.1.2

Räddningsledningschefen och driftchefen kan med fördel tidigt i det första samtalet diskutera tiden till förfogande för just detta samtal och i slutet av samtalet diskutera när det kan vara rimligt att ta nästa samtal.

De grundläggande behoven kan variera, men hittas troligen i inramningen av räddningstjänstens respons¹⁰ eller i att definiera det som ska hanteras¹¹. Driftchefen kan i sin tur ha behov av att få stämma av och få stöd i sitt initiala beslutsfattande.

Räddningsledningschefens ansvar för räddningsledningssystemet kräver en kontinuerlig dialog med driftchefen; räddningsledningschefen kan inte enbart förlita sig på ett samtal från driftchefen¹² som signal för behov av aktivering. I räddningsledningschefens hypotesdrivna ledningsarbete¹³ kommer det därför krävas aktiv informationsinhämtning och att kontakter mellan rollerna initieras från båda håll.

Hur rollen driftchef också kan hitta stöd i dokumentet

Driftchefen är den roll som åt räddningsledningschefen ska svara för kontinuerlig omvärldsbevakning och systemuppföljning. Även om räddningsledningschefen ansvarar för beslutsdomänen systemledning krävs det fler roller för att det ska fungera, varav driftchef – tillsammans med rollen räddningsledare – är beskriven i föreskriften¹⁴.

Det är rimligt att anta att driftchefen i respektive räddningsledningssystem kommer att ges särskilda beslutsbefogenheter kopplat till att direkt vidta åtgärder utifrån omvärldsbevakningen och systemuppföljningen, särskilt tidskritiska sådana, men att dessa befogenheter kan variera något mellan olika räddningsledningssystem. I många räddningsledningssystem – kanske till och med i de flesta – har driftchefen ett relativt långtgående mandat att fatta beslut i den tidskritiska hanteringen. Rollen driftchef förväntas enligt föreskriften leda det löpande arbetet i den övergripande ledningen, vilket innebär att rollen driftchef ska ha de befogenheter som krävs för detta.

Detta dokument är även till stöd för driftchefen genom att de frågor som handlar om ”vi” är frågor som rör sådant som bör ingå i driftchefens omvärldsbevakning och systemuppföljning. Dokumentet utgör också ett stöd i att identifiera avvikelser som räddningsledningschefen behöver informeras om.

¹⁰ Besluta om en ram för respektive räddningsinsats beträffande resurskapacitet, resursanvändning (i tid och rum), riktlinjer för användning av metoder för åtgärdshantering och varaktighet i tid, se 8.9 Systemledning

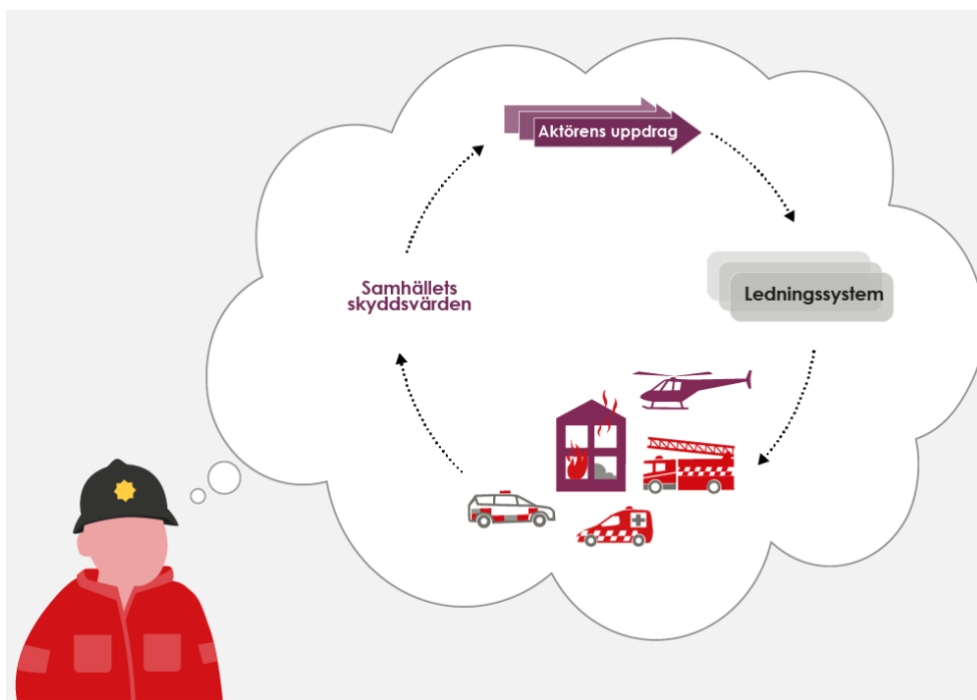
¹¹ Omfånget på det som ska omhändertas ska du precisera utifrån objekt, skadeutbredning och geografi och andra hjälpbehov, se 8.9 Systemledning

¹² Detta ska inte tolkas som en avsaknad av tillit, utan ett agerande utifrån principen om kompenserande system, se 1.2.2

¹³ Se 12.7 Hypotesdrivet ledningsarbete

¹⁴ MSBFS 2021:4 föreskrifter och allmänna råd om ledning av kommunal räddningstjänst

Tolka aktörsrollen och besluta om tillämpning av uppdrag

Tolka och besluta om räddningstjänstverksamhetens roll (aktörsroll) och tillämpning av uppdrag (uppdragstillämpning) samt andra normativa ställningstaganden.

Fråga dig själv:

- Har vi beslutat om att inleda en räddningsinsats? Ska jag själv besluta om att inleda räddningsinsats? Ska jag ge ingångsvärden till någon annan roll och ge hen uppdraget att fatta beslut inleda eller bereda frågan vidare?
- Har vi beslutat om att medverka i någon annans räddningsinsats? Ska vi åta oss ett annat uppdrag även om det inte är kommunal räddningstjänst?
- Agerar vi i ett skeende som fångas upp av våra i förväg beslutade styrdokument eller behöver jag formulera kompletterande instruktioner? Eller behöver jag ge uppdraget att formulera kompletterande instruktioner till en annan roll, exempelvis driftchefen?
- Behöver jag kompletterande direktiv eller en tydliggjord inriktning från berörd/-a räddningschef/-er kring styrningen av pågående räddningsinsatser?

Besluta vad som ska uppnås med räddningsinsatserna

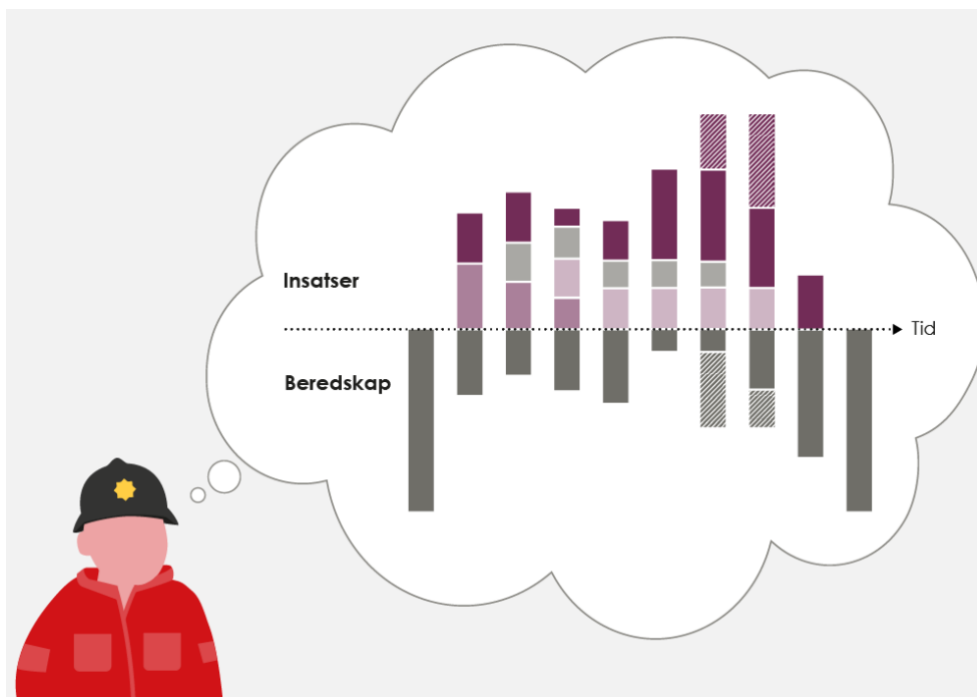
Besluta om avsikt (AMI) och vad som ska uppnås med räddningsinsatserna samt insatsernas ramar utifrån omfattning och hjälpbehov.

Fråga dig själv:

- Har vi fattat beslut om mål med insats och stämmer detta överens med avsikten med att vi påbörjat räddningsinsatser? Följer målen med dessa räddningsinsatser (MMI) räddningschefernas kända värderingar och prioriteringsgrunder eller beslutad avsikt med räddningsinsatsen (AMI)? Detta gäller särskilt om AMI formulerats i förväg mot specifik befarad riskbild, och detta inträffar.
- Är räddningsledningssystemet belastat på ett sådant sätt att vi behöver prioritera mellan räddningsinsatser i högre omfattning än vad som är brukligt? Kräver detta i sin tur en anpassning av avsikten (AMI) för någon eller några räddningsinsatser?¹⁵
- Behöver det skapas prioriteringsgrunder eller tillfälliga rutiner kring hur nya olyckor ska hanteras?

¹⁵ Se 12.4.1 Avsikt och mål med räddningsinsatser och beredskap

Besluta om vad som ska uppnås med beredskap utifrån riskbilden

Besluta om avsikt med och vad som ska uppnås med beredskap (AMB) utifrån riskbilden samt ramar för detta.

Fråga dig själv:

- Upprätthåller vi en ändamålsenlig beredskap att hantera det som kan inträffa i övrigt? Har vi förutsättningar att resursförsörja pågående räddningsinsatser över tid utifrån de hypoteserna¹⁶ vi har kring hur dessa kommer att utvecklas?
- Behöver jag kompletterande direktiv eller en tydliggjord inriktning från berörd/-a räddningschef/-er kring styrningen av vår beredskapsproduktion, det vill säga vår avsikt med beredskap (AMB)¹⁷?
- Behöver vi anskaffa¹⁸ ytterligare resurser (exempelvis räddningsenheter, specialkompetenser, ledningsenheter etc.) för att resursförsörja pågående räddningsinsatser eller upprätthålla en ändamålsenlig beredskap?

¹⁶ Se 12.7 Hypotesdrivet ledningsarbete

¹⁷ Se avsnitt 12.4.1 Avsikt och mål med räddningsinsatser och beredskap

¹⁸ Resurser kan exempelvis tillskapas i det egna räddningsledningssystemet eller så kan vi be andra räddningsledningssystem om bistånd

Besluta om inriktning och samordning samt prioritering av resursanvändningen

Besluta om inriktning och samordning samt prioriteringar av resursanvändningen mellan räddningsinsatser och beredskap utifrån hjälpbehoven och riskbilden med en så bra sammantagen effekt för samtliga behov som möjligt.

Fråga dig själv:

- Har vi formulerat hjälpbehovet vid pågående räddningsinsatser så att det kan utgöra underlag för beslut om inriktning och samordning? Har vi – utöver faktisk information – även gjort hypoteser kring hur situationen kan utvecklas?¹⁹
- Vad behöver min lägesbild²⁰ innehålla för att jag ska kunna fatta beslut om inriktning och samordning för räddningsinsatser och beredskap samt för att kunna prioritera resursanvändningen där emellan? Vilka frågor behöver ställas till ledningen för respektive pågående räddningsinsats?²¹
- Var bör jag befinna mig för att upprätthålla min lägesbild i en tillräcklig omfattning? Behöver jag fatta (kompletterande²²) inriktningsbeslut.²³

¹⁹Se 12.7 Hypotesdrivet ledningsarbete

²⁰ Den aktörsspecifika lägesbilden, kan även benämnas lägesanalys. Se 12.3 Lägesbilder som verktyg för inriktning och samordning

²¹ Beakta att den överordnade organisatoriska nivån bör undvika att ställa krav på bearbetningen av informationen i annan grad än vad den rapporterande nivån behöver för eget bruk

²² Beroende på hur respektive räddningsledningssystem definierar termen och i vilken omfattning dessa fattas i förväg eller i stunden

²³ Se 12.5.4 Inriktningsbeslut inom räddningsledningssystemet

Besluta om organisering och anpassningar av arbetssätt

Besluta om organisering av tillställda resurser inom räddningstjänstverksamheten och anpassning av arbetssättet i räddningsledningssystemet.

Fråga dig själv:

- Innehåller pågående räddningsinsatser och rådande riskbild moment eller företeelser som vi inte tagit med i vår planering i förväg? Stämmer detta även om vi – utöver faktisk information – även gjort hypoteser kring hur situationen kan utvecklas?²⁴
- Har vi anpassat vårt räddningsledningssystem utifrån kraven på ledning till följd av pågående räddningsinsatser och rådande riskbild²⁵? Har vi tillräcklig ledningskapacitet?
- Har vi gjort riskbedömningar²⁶ och utifrån dessa anpassat vår verksamhet genom bland annat restriktioner²⁷ på ett tillfredsställande sätt?

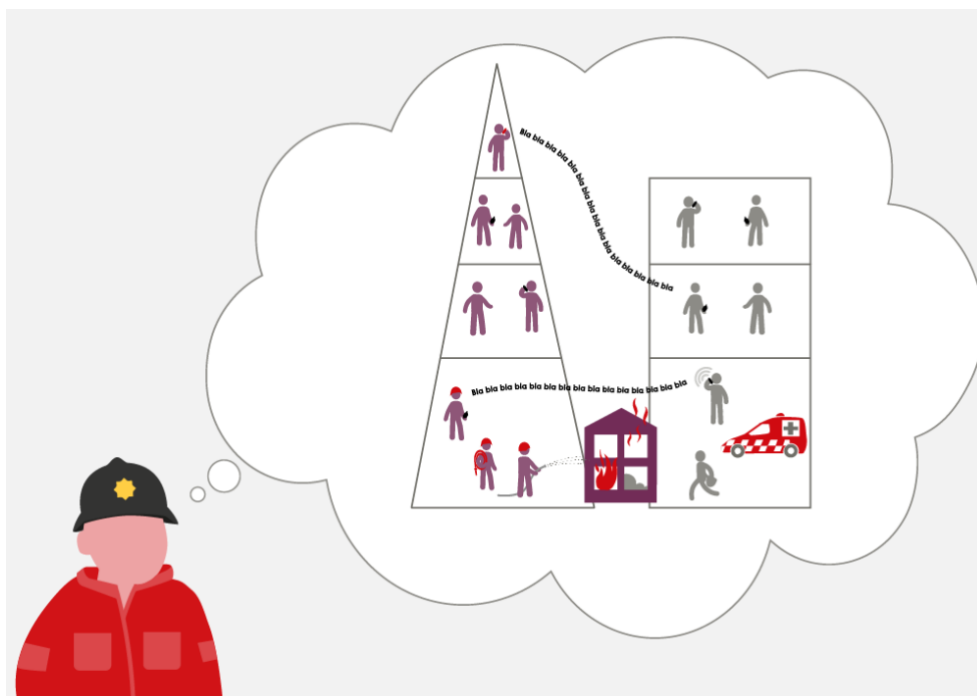
²⁴ Se 12.7 Hypotesdrivet ledningsarbete

²⁵ Här kan räddningsledningssystemet exempelvis ha en checklista eller i förväg definierade uppskalningsnivåer för organisering även om det inte är något som särskilt förordas i handboken

²⁶ Här kan räddningsledningssystemet ha i förväg framtagna mallar för riskbedömning

²⁷ Skyddsavstånd, skyddsutrustning, begränsningar – beakta också behovet att följa upp att restriktionerna efterlevs. Beakta behovet att tillsätta rollen säkerhetsstöd

Verka för överenskommelser mellan aktörer

Verka för gemensamma överenskommelser mellan aktörer som berörs av pågående räddningsinsatser och förberedelser till följd av rådande riskbild, för att så bra som möjligt möta de totala behoven som aktörerna beslutar om att hantera. Besluta om riktlinjer och ramar för samverkan.

Fråga dig själv:

- Har vi definierat det omfång²⁸ som ska hanteras av oss och kommunicerat detta med andra berörda aktörer? Behöver vi bredda vårt omfång och våra perspektiv?²⁹
- Täcker gjorda överenskommelser den samverkan som behövs för att möta det totala behovet på ett bra sätt?
- Har vi anpassat vår verksamhet utifrån fattade överenskommelser med andra aktörer?
- Har vi gjort en aktörsanalys³⁰?

²⁸ Omfånget på det som ska göras och omhändertas behöver preciseras med geografiskt område, objekt, skadeutbredning och andra hjälpbehov som ska tillgodoses (omfånget på det som räddningsinsatsens ram ska svara mot)

²⁹ Beakta risken att det fulla omfånget inte har fångats upp tidigare och att det finns ytterligare perspektiv att ta hänsyn till. Se 12.4.5 Om mentala ramar utifrån kognitiva förutsättningar

³⁰ MSB (2018), Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap